

необхідністю доработки и адаптации программы к конкретным условиям, технічної складністю програм и необхідністю личного обучения руководителя и обучения персонала.

Выводы

Таким образом, основными критериями выбора АСУ для гостиниц, которые предъявляемые сегодня могут быть: оптимальность, стоимость внедрения, простота эксплуатации и обучения персонала, функциональность, надежность работы системы, защита и безопасность данных, совместимость с программным обеспечением всего комплекса, своевременное и экономичное обновление программного обеспечения, техническое сопровождение разработчиком и возможность консультаций в режиме «горячей» линии.

Определение приоритета критериев влияет на выбор руководителя организации и является главным условием выбора автоматизированных систем управления.

Источники и литература:

1. ISO/IEC 12119-2003 Інформаційні технології. Пакет програм. Тестування і вимоги до якості, затверджений наказом Держспоживстандарту України від 11 червня 2003 р. № 102
2. Виклюк Я. І. Огляд сучасного стану інформаційного забезпечення функціонування туристичної галузі : [текст] / Я. І. Виклюк, Б. М. Гаць // В друці, Вісник „Інформаційні системи та мережі” Національного університету „Львівська політехніка”. – 2011.
3. Маврина Н. С. Критерии выбора автоматизированных систем управления / Н.С. Маврина // Украина и глобальная экономика : теория и практика хозяйствования : материалы VIII Международной научно-практической конференции (9-10 ноября 2012 г.). – Симферополь : ДИАЙПИ, 2012. С – 44 – 45.
4. Мельниченко С. В. Інформаційні технології в туризмі: теорія, методологія, практика: монографія. [текст] / С. В. Мельниченко – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. – 493 с.
5. Мишин В. М. Управление качеством: Учебник для студентов вузов, обучающихся по специальности «Менеджмент организации» (061100) / В. М. Мишин – [2-у изд. перераб. и доп.] М. : ЮНИТИ-ДАНА. 2008. – 463с.
6. Райзберг Б. А. Критерии. Современный экономический словарь // Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева [4-е узд., перераб и дополненное] – М. : ИНФРА-М . 2005г. С. 199.
7. Федосова Е. С. Современные системы автоматизации управления в гостинично-ресторанном бизнесе Украины [текст] // В друці, Економіка харчової промисловості. – 2010. – № 2 (6) – С.41-50.
8. Ткаченко В. Обзор систем управления отелем: функции и возможности. [электронный ресурс] / Режим доступа : <http://prohotelia.com.ua/>
9. Все о туризме. Туристическая библиотека. [электронный ресурс] / Режим доступа : http://tourlib.net/statti_ukr/zaharova.htm

Ляшенко О.М.

УДК 005.35+658.5

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ЙОГО ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ

Анотація. Розглянуто питання перетину наукових площин безпекознавства та соціальної відповідальності. Показано вплив соціальної відповідальності підприємства на його економічну безпеку.

Ключові слова: підприємство, економічна безпека, соціальна відповідальність, вплив.

Аннотация. Рассмотрены вопросы пересечения научных плоскостей безопасности и социальной ответственности. Показано влияние социальной ответственности предприятия на его экономическую безопасность.

Ключевые слова: предприятие, экономическая безопасность, социальная ответственность, влияние.

Summary. Crossing issues scientific planes security and social-responsibility flax considered. The influence of social responsibility to its economic security shown.

Keywords: enterprise, economic security, social responsibility, impact.

Постановка проблеми. Безпека є системою, яка пронизує практично всі аспекти життєдіяльності і розвитку будь-якої структури. Ознаками безпеки як системи є успішність її розвитку, яка характеризується набуттям системою нових якостей в найоптимальніші терміни шляхом використання матеріальних і нематеріальних ресурсів, необхідних для формування таких якостей як безперервність процесу розвитку системи. Формування нової управлінської парадигми припускає не тільки переосмислення сталих уявлень, а й розробку концепції безпеки, адекватної сучасним реаліям. У зв'язку з цим тим, що сьогодні в Україні вже починають переходити від декларування принципів ведення соціально відповідального бізнесу до практики системного та стратегічного планування й втілення різних соціальних програм - як зовнішнього, так і внутрішнього спрямування, особливої актуальності набувають соціально-економічні підвалини забезпечення економічної безпеки підприємств. Наразі можна спостерігати конкретні приклади того, що соціальна відповідальність сприяє не лише створенню певного статусу компанії, але й збільшенню доходів, забезпечує очікувані практичні результати. При цьому очевидним є її позитивний вплив не лише на соціальну сферу та довкілля, а й стан національної економіки загалом, що в цілому може бути запорукою забезпечення економічної безпеки країни. У такому контексті важливим науково-практичним завданням має бути вивчення взаємовпливу економічної безпеки підприємства та його соціальної відповідальності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Наразі питання управління економічною безпекою підприємств є вельми популярними як серед науковців, так і серед представників практики. Проте нова хвиля популярності таких питань є принципово іншою, порівняно із періодом зародження і становлення науки про економічну безпеку. Найбільш концентровано головні ідеї та концептуальні положення, що склалися у науці про економічну безпеку, викладені в [1]. Водночас у науці та практиці все більшої актуальності набувають питання соціальної відповідальності підприємств, вітчизняний науковий вимір яких поки що не набув критичної маси. На перший погляд, такі дві науково-практичні площини не мають перетину, проте з точки зору імперативних настанов кожної з них зв'язок між соціальною відповідальністю підприємства та його економічною безпекою існує. Однак дотепер такий зв'язок та взаємовплив не можна вважати вивченим скільки-небудь глибоко.

Мета статті полягає у встановленні причинно-наслідкових зв'язків впливу соціальної відповідальності підприємства на його економічну безпеку.

Виклад основного матеріалу. Одним із найбільш важливих аргументів на користь необхідності впровадження соціальної відповідальності у практику діяльності підприємства є те, що традиційно соціальна відповідальність визначається як активний чинник підвищення конкурентоспроможності підприємства та, водночас, як ефективна стратегія зростання добробуту населення та досягнення сталого розвитку. Як свідчить аналіз відомих практик, впровадження соціальної відповідальності у діяльність підприємств створює можливості підвищення конкурентоспроможності різними шляхами. Аналіз результатів впровадження СВ-стратегій за окремими названими параметрами свідчить про формування цілого комплексу потенційних конкурентних переваг для соціально відповідальних підприємств. Зокрема, одним із найбільш важливих чинників впливу на ринок попиту, як показують численні дослідження, в сучасних умовах виступає репутація підприємства як соціально відповідального. Властивості соціальної відповідальності та їхній вплив на економічну безпеку підприємства наведено на рис. 1.

Рис. 1. Вплив соціальної відповідальності підприємства на його економічну безпеку:¹

- > – суттєвий позитивний вплив;
- <————— – двобічний вплив;
- - - - -> – неоднозначний або обмежувальний вплив.

Рушійною силою створення, функціонування та розвитку підприємства є діяльність, що завжди пов'язана з інтересами його стейкхолдерів, міра узгодження яких і формує його економічну свободу, досягаючи того чи іншого рівня економічної безпеки. На відміну від традиційно використовуваних тлумачень, під економічною безпекою підприємства пропонується розуміти цілісну сукупність взаємопов'язаних і взаємозалежних процесів, реалізацію яких має бути скеровано на досягнення певної міри економічної свободи. У свою чергу, соціальна відповідальність, якщо її розглядати як основу філософії бізнесу, також нерозривно пов'язана з інтересами стейкхолдерів. Звісно, кожне підприємство має повне право індивідуально встановлювати свої стратегічні цілі, але сфера його соціальної відповідальності не може залишатися поза увагою будь-якої стратегії. У найширшому розумінні соціальна відповідальність – це концепція, що заохочує компанії враховувати інтереси суспільства, беручи на себе відповідальність за вплив діяльності компанії на споживачів, стейкхолдерів, працівників, громади та навколишнє середовище в усіх аспектах своєї діяльності.

За великим рахунком, те, що головною метою діяльності підприємства є отримання прибутку, жодним

¹ Складено автором.

чином не ставиться під сумнів. Водночас вірно й те, що величина прибутку не є мірилом економічної свободи підприємства, а, отже, й не може ототожнюватись з його економічною безпекою. Крім того, зрозуміло, що математично по відношенню до інтересів суспільства прибуток може отримуватись трьома шляхами – так, щоб інтереси суспільства при цьому задовольнялися; так, щоб інтереси суспільства при цьому порушувалися; так, щоб для суспільства все це було байдуже. Й тут може виникати дислокується перше протиріччя між досягненням економічної безпеки підприємства та його соціальною відповідальністю. Довгострокове функціонування підприємства, засноване на принципах соціально-економічного забезпечення, звісно, передбачають використання тільки першого способу отримання прибутку й абсолютну неприпустимість другого й третього способів, навіть при скільки завгодно високій нормі прибутку. Проте, у так званій позатекстовій реальності використовувані підприємствами способи забезпечення економічної безпеки далеко не завжди є соціально-відповідальними є етично унормованими.

Наведемо декілька доказів на користь єдності підходів до забезпечення економічної безпеки підприємства та його соціальної відповідальності. Як свідчить аналіз відомих практик, впровадження соціальної відповідальності у діяльність підприємств створює можливість підвищення конкурентоспроможності різними шляхами. Аналіз результатів впровадження соціально-відповідальних стратегій за окремими названими параметрами свідчить про формування цілого комплексу потенційних конкурентних переваг для соціально відповідальних підприємств. Зокрема, одним із найбільш важливих чинників впливу на ринок попиту, як показують численні дослідження, в сучасних умовах виступає репутація підприємства як соціально відповідального. Зауважимо, що питання про те, чи є конкурентоспроможне підприємство більш економічно безпечним, ученими-економістами ще не остаточно не розв'язане. Проте конкурентоспроможність підприємства, безперечно, збільшуватиме його економічну свободу виключно за умов використання соціально-відповідального формату узгодження інтересів його стейкхолдерів.

Важливим економічним ефектом від впровадження підприємством соціальної відповідальності є зменшення ризику невизначеності за допомогою налагодженої системи управління нефінансовими ризиками. Нефінансові ризики – це ризики, пов'язані з подіями нефінансового походження. Оцінювання таких ризиків є доволі складною справою. Загальні характеристики впливу соціальної відповідальності підприємства на його економічну безпеку внаслідок забезпечення від нефінансових ризиків наведено в табл. 1.

Таблиця 1. Характеристики впливу соціальної відповідальності підприємства на його економічну безпеку внаслідок забезпечення від нефінансових ризиків²

Вид нефінансового ризику	Характеристики та різновиди нефінансових ризиків	Характеристики впливу соціальної відповідальності підприємства на його економічну безпеку
Стратегічний ризик	Ризик, що виникає внаслідок рішень, ухвалених чи не ухвалених у процесі управління бізнесом, як-от: використання чи невикористання ділових можливостей, вихід на ринки або вихід з ринків, розробка продуктів для обслуговування ринків, співпраця чи відхилення співпраці з бізнес-партнерами.	Зміцнення стосунків із зовнішніми стейкхолдерами з метою довгострокового узгодження інтересів з ними як передумови досягнення імперативної мети управління економічною безпекою підприємства.
Операційний ризик	Ризик потенційних прямих або непрямих втрат, що виникають через неадекватність або відмову внутрішніх процесів, людей або систем, або через зовнішні події	Зміцнення стосунків із внутрішніми стейкхолдерами з метою довгострокового узгодження інтересів з ними шляхом запобігання шахрайству, попередження практики наймання на роботу соціально-небезпечених робітників, створення безпечних умов праці.
Організаційний ризик	Ризик, пов'язаний з помилками менеджменту підприємства та його робітників щодо внутрішнього контролю, дотримання правил організаційного розпорядку, перевищенням повноважень та порушення або викривлення організаційно-управлінських дій.	Зміцнення стосунків із внутрішніми стейкхолдерами з метою довгострокового узгодження інтересів з ними шляхом забезпечення втрат фізичних та/або матеріальних активів, логістичних збоїв, помилок у виконанні управління бізнес-процесами, послаблення організаційної культури.
Політичний ризик	Ризик, пов'язаний з можливими змінами в курсі уряду, змінами в пріоритетних напрямках його діяльності, супроводжується виникненням збитків або скороченням прибутку. Розрізняють ризик націоналізації і експропріації без адекватної компенсації; ризик трансферту, пов'язаний з можливими обмеженнями на конвертування місцевої валюти; ризик розриву контракту через дії влади країни, в якій знаходиться компанія-контрагент; ризик військових дій і цивільних заворушень.	Для компанії - це ситуація неминучого вибору стратегії КСВ-стратегії між кількома варіантами дій: менш привабливими, але більш надійними й більш привабливими, але менш надійними. Тому має місце зміцнення стосунків із політичними стейкхолдерами з метою довгострокового узгодження інтересів з ними.
Соціальний ризик	Ймовірні події, які породжуються об'єктивними соціально-значимими причинами і призводять до втрати заробітку особи, зниження доходів нижче прожиткового мінімуму, необхідності в медичній допомозі та інших соціальних послугах.	Зміцнення стосунків із внутрішніми стейкхолдерами з метою довгострокового узгодження інтересів з ними шляхом створення внутрішньої системи страхування соціальних ризиків.
Кадровий ризик	Ризики, пов'язані з ймовірністю реалізації антропогенних загроз, тобто таких загроз, джерелом яких є поведінка людей, передусім тих, що працюють в компанії.	Зміцнення стосунків із внутрішніми стейкхолдерами з метою довгострокового узгодження інтересів з ними шляхом забезпечення їхньої поведінки від випадкових та/або

² Складено автором з використанням матеріалів [2].

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ЙОГО ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ

Вид нефінансового ризику	Характеристики та різновиди нефінансових ризиків	Характеристики впливу соціальної відповідальності підприємства на його економічну безпеку
		цілеспрямованих дій, що можуть нанести шкоду підприємству та/або його зовнішнім стейкхолдерам.
Екологічний ризик	Вірогідність навмисних або випадкових, поступових та катастрофічних антропогенних змін існуючих природних об'єктів, факторів та екологічних ресурсів.	Дотримання принципів зниження екологічного навантаження, використання «Зеленого офісу», виробництво екологічно-безпечної продукції слугують цілям зміцнення ресурсного забезпечення економічної безпеки підприємства.
Ризик дотримання	Виникає через потенційну можливість того, що порушення законів та нормативних актів призведе до несприятливих ухвал за позовами або вжиття регулятивних санкцій, наприклад, у формі грошових штрафів, і негативно вплине на спроможність установи досягати поставлених цілей.	Уникнення або зниження ризику дотримання слугує цілям зміцнення інституційного забезпечення економічної безпеки підприємства внаслідок дотримання юридичних вимог, що приведе до покращення виконання договорів, судових процесів та інших несприятливих наслідків.
Юридичний ризик	Виникає через необхідність для установи проводити свої операції у відповідності з юридичними принципами ведення бізнесу та контрактного права, що застосовуються в усіх юрисдикціях, у яких установа веде свою діяльність.	Дотримання антикорупційного принципу Глобального договору щодо протистояння хабарництву та здирицтву слугує цілям зміцнення інституційного забезпечення економічної безпеки підприємства.
Регулятивний ризик	Ризик несприятливих змін у законодавчих або нормативних актів, які можуть несприятливо вплинути на діяльність підприємства.	Поширення принципів соціально-відповідального менеджменту випереджального типу слугує цілям зміцнення інституційного забезпечення економічної безпеки підприємства.

Важливо підкреслити, що в умовах глобалізації сам факт соціально відповідального ведення бізнесу є важливим чинником інвестиційної привабливості підприємства. Попри те, що реалізація програм соціальної відповідальності об'єктивно спричиняє значне зростання витрат підприємства, в довгостроковому періоді вони компенсуються зростанням доходу від покращення гудвілу компанії та підвищення інвестиційної привабливості, що, з одного боку, розширяє межі економічної свободи підприємства, проте, з іншого, може створювати загрози його економічній безпеці.

Висновки. Управління, яке побудовано на засадах корпоративної соціальної відповідальності, розширює горизонти його економічної свободи, тому поширення практики реалізації соціальної відповідальності на вітчизняних підприємствах можна розглядати як додатковий важіль забезпечення їх економічної безпеки. Тому зрозумілим є зростання інтересу до розвитку інституту соціальної відповідальності. Так, на вимогу часу у Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля започатковано нові курси "Менеджмент економічної безпеки" та "Корпоративна соціальна відповідальність".

Наголошуючи на економічних вигодах соціальної відповідальності підприємства, треба зазначити, що ці вигоди найбільш яскраво проявляються в таких сферах, як фінанси, маркетинг й продажі, управління персоналом. Водночас, ці сфери є чи не найголовнішими й в управлінні економічною безпекою підприємства (при її розгляді з позиції узгодження інтересів стейкхолдерів). Слід зазначити, що цінність заходів соціальної відповідальності в цих сферах може суттєво знижувати загрози недосягнення узгодженості інтересів стейкхолдерів внаслідок створення стабільного бізнес-середовища, зниження операційних ризиків, зміцнення довіри, підвищення продуктивності праці.

Джерела та література:

1. Lyashenko O. Enterprise economic security management conception / Kozachenko G., Lyashenko O., Bezbogunij V. // TeKa Komisji Motoryzacji i Energetyki Rolnictwa Politechniki Lubelskiej Wschodnioukraińskiego Narodowego Uniwersytety im. Wolodymyra Dala w Lugansku, Lublin, tom XA. – 2010. – P. 263-270.
2. Саприкіна М. А. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика [підручник] / Саприкіна М. А., Саєнсус М. А., Зінченко А. Г., Ляшенко О. М., Місько Г. А. – К. : Вид-во Фабований лист, 2011. – 480 с.